

Türk Arşivciler Derneği

Arşiv Dünyası Dergisi

The Journal of Archival World

TÜRK ARŞİVCİLİĞİNİN MANİFESTOSU*

İshak KESKİN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

ishakkeskin@gmail.com

Nizamettin OĞUZ

Türk Arşivciler Derneği ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
emekli personeli

nizamettinoguz@gmail.com

Osmanlı Devleti, tarih boyunca kurulan Türk devletleri içinde kurumsallaşma ve idari bakımdan en çok gelişme göstermiş olan Türk devletlerinden biridir. Kurumsallaşmış idari yapının izleri bu devletin kurumları vasıtasıyla kolaylıkla izlenebilir. Bu kurumlardan biri de, 8 Kasım 1846 tarihinde kurulan ve temel fonksiyonu arşiv hizmetlerinin düzenlenmesi olan “Hazîne-i Evrâk”tır. Kuruluşundan itibaren pek çok meslek mensubunun görev aldığı bu arşiv kurumunun teşekkülüyle birlikte, Osmanlı dönemi arşivcilik anlayışının daha profesyonel ve kurumsal bir kimliğe kavuştuğu söylenebilir.

Hazîne-i Evrâk, Cumhuriyet’in ilanından sonra değişik isimlerle faaliyet göstermiş ve 1986 yılından itibaren bugünkü isim ve yapısına ulaşarak T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü adını almıştır. Adından hareketle, devlet kurumları tarafından oluşturulan arşivlerin tamamının burada korunduğu düşünülebilirse de, gerek Osmanlı döneminden kalma kurum arşivleri gerekse Cumhuriyet dönemi kamu kurum ve kuruluşlarına ait arşivlerin Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğüne devri, -özellikle idari yapının etkisiyle ve arşiv mevzuatıyla verilmiş olan özel müsadeler gereğince- halen mümkün olamamıştır. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü,

* Bu metin; daha önce yayınlanmış olan *Arşiv Emektarlarına Armağan* (Nizamettin Oğuz ve İshak Keskin (Yay. haz.), İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı, 2013, s. 9-10) adlı eserin sunuş kısmında yer alan metnin bir kısmını oluşturmakta olup, XI. Türk Arşivciler Günü Ve Hazîne-i Evrâk’ın 170. Kuruluş Yıldönümü” etkinliği sırasında Türk kamuoyu ile paylaşılmıştır.

söz konusu nedenle, aynı zamanda Türkiye'ye ait merkezi bir arşiv niteliğine maalesef kavuşamamıştır.

Türk arşivciliğinin bütün yönleriyle değerlendirilmesi, sorunların incelenmesi ve bunlara ilişkin çözümlerin ortaya konulması, hatta kısa, orta ve uzun vadeli stratejilerin belirlenmesi için, ilk kez 1998 yılında "Milli Arşiv Şûrası" toplanmıştır. Şûra, alınan "Milli Arşiv Şûrası en geç dört yılda bir toplanmalıdır." kararına rağmen, maalesef şimdiye kadar bir daha toplan(a)mamıştır. Beklenen o dur ki; Türk arşivlerinin günümüz ihtiyaçlarına uygun olarak bir çatı altında toplanması, yeniden yapılandırılması, gelişen teknolojilere paralel olarak arşiv malzemelerinin sayısallaştırılması ve değerlendirilmesi; arşivcilik eğitim-öğretiminin günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yönlendirilmesi, mesleki yayın ve toplantı faaliyetlerinin Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yeniden gözden geçirilmesi, arşiv çalışanlarının özlük ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi gibi çok temel mesleki konuların tartışılacağı Milli Arşiv Şûrası en kısa zamanda yeniden toplanmalı, hatta bu toplantılar -Şûra kararında ifade edildiği üzere- belli aralıklarla tekrarlanmalıdır.

Türkiye'de uzun yıllara dayanan sağlıklı arşiv politikaları, ülkemize ait yukarıda anlatılan sorunları çoğunlukla çözümsüz, çözülmeye çalışılan sorunlar üzerinde ise yetersiz ve bazen de (sorunu) daha da derinleştiren etkiler bırakmıştır.

Milli Arşiv Kanunu konusunda cılız ve akamete uğrayan gayretler, personel rejimi konusundaki eksiklikler, ulusal ve uluslararası düzeyde yoğun şekilde ve farklı mesleki konuların incelenmesine imkân tanıyacak mesleki toplantıların yapılmasındaki yetersizlik ve yayın çalışmalarının günümüz dünyasının mesleki birikimini Türkiye'ye kazandırmak yerine daha çok tarihi arşiv kaynaklarının yeniden basılması şeklinde görülen çabalar bunlar arasında zikredilebileceklerin sadece bazılarıdır. Bütün bunlar, gelecek nesillere aktarılması beklenen millî arşiv mirasına ilişkin mesleki sorumluluğun yerine getirilmesinde etkin çalışmaların yapılamamasının önündeki önemli nedenler olarak görülebilir. Yine benzer nedenler, kurumların kendi bünyelerindeki arşiv malzemelerinin yanı sıra bilgi, beceri ve yeteneklerini birleştirip çağın ihtiyaçlarına cevap verebilen, geçmiş temelli ve gelecek odaklı tek merkezli arşiv oluşturma imkânını güçleştirmektedir.

Bütün bu olumsuz tabloya rağmen, günümüz şartlarına cevap verebilme kabiliyetine sahip Milli Arşiv Kanunu'nun hazırlanıp yasalaşacağına olan inancımızı muhafaza ediyoruz. Aynı şekilde, personel istihdamı ve yönetim kademesinin oluşturulması konusunda mesleki kaygıların da dikkate alınacağı bir tayin, terfi ve atama politikasının hâkim olacağına inanıyoruz. Mesleki eğitim-öğretim sahasında çalışanların ve bu yönde çaba sarf edenlerin mesleki gelişmeleri iyi takip edip, eğitim-öğretim politikalarına ve müfredatlarına buna bağlı olarak yön vermekte daha gayretli olacaklarını umuyoruz. Hem arşiv kurumları hem eğitim kurumları hem de mesleki dernekler tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan yayın ve toplantı faaliyetlerinin -kısmen başarılı olmuş olsa da- her türlü kaygıdan arındırılmış ileri bir politika ile yönetileceği günü hasretle bekliyoruz...

Saygılarımızla...